

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Коломійчук Олександри Сергіївни

**«Бінарний концепт МОРАЛЬНІСТЬ /АМОРАЛЬНІСТЬ у просторі
сучасної американської прози та ток-шоу»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Представлене до захисту дисертаційне дослідження Олександри Сергіївни Коломійчук є оригінальною розвідкою, яка присвячена детальному аналізу феномену бінарного концепту в сучасній американській прозі і ток-шоу, та виконана у руслі сучасної когнітивно-дискурсивної парадигми.

Актуальність роботи визначається її відповідністю загальним спрямуванням сучасної лінгвістики, зокрема лінгвоконцептології, на пошук нових підходів до вивчення особливостей актуалізації концептів. Актуальність теми підсилюється, з одного боку, теоретичною та практичною орієнтацією дослідження на осмислення підґрунтя та структури бінарних концептів, а з іншого, зростаючим інтересом до розкриття специфіки об'єктивації морально-етичних настанов, цінностей та пріоритетів в англомовному дискурсі.

Дослідження виконане згідно з планом наукових розробок кафедри англійської філології та перекладу Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка в рамках теми: “Системно-структурний та когнітивно-комунікативний аспекти дослідження одиниць мови” (номер державної реєстрації 0112U002273). Тему дисертації було затверджено рішенням

Вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (наказ №6 від 24.01.2014 р.).

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в тому, що в ньому **вперше** встановлено структурні особливості *бінарного* концепту MORALITY / AMORALITY як відображення ціннісних уявлень про зазначене поняття як універсальну соціальну та індивідуальну категорії. Авторка дуже вдало інтегрує лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний підходи для моделювання структурної моделі бінарної опозиції концепту MORALITY / AMORALITY в сучасній американській прозі та скриптах американських ток-шоу.

Виходячи зі змісту та структури дисертації, обрані вихідні позиції дали можливість авторці точно визначити мету, об'єкт, предмет та завдання наукової роботи, логічно обґрунтувати методологічні положення, доцільність методів, обраних для вирішення поставлених завдань. Постановка завдань є конкретною, спирається на сучасний стан проблем та обґрунтовується глибоким аналізом відповідних наукових праць.

Об'єктом дослідження обрано бінарний концепт MORALITY / AMORALITY у сучасній американській художній прозі та скриптах ток-шоу, а **предметом** вивчення постають лінгвокогнітивні та лінгвостилістичні особливості вербалізації бінарного концепту MORALITY / AMORALITY, а також порівняльно-зіставна характеристика його вербалізованих складників на матеріалі текстів сучасної американської художньої прози та скриптів ток-шоу.

Достовірність й **об'єктивність** викладених у дисертації положень забезпечується надійною теоретичною базою, адекватними методами дослідження, опрацюванням достатнього обсягу фактичного матеріалу (980 текстових фрагментів: 500 фрагментів з сучасної американської художньої прози та 480 фрагментів зі скриптів ток-шоу, які вербалізують бінарний концепт MORALITY / AMORALITY, загальний обсяг яких

становить 3259 друкованих сторінок), що підкріплюється ретельним аналізом прикладів.

Отримані результати сприяють розбудові когнітивно-дискурсивного напрямку в лінгвістиці, а також лінгвоконцептології, лінгвокультурології, лінгвопрагматики. Найбільш значущими в теоретичному плані є розкриття аксіологічного змісту аналізованого бінарного концепту MORALITY / AMORALITY, а також реконструкція його структури та зіставний аналіз реалізацій досліджуваного концепту в сучасній американській прозі та скриптах ток-шоу. Сказане свідчить про **теоретичну вагомість** дисертації.

Перспективним вважаємо розширення «географії» сучасних художніх прозових творів та скриптів американських ток-шоу за рахунок британських, австралійських, канадських текстів, а також дослідження комунікативних стратегій і тактик вербалізації бінарного концепту MORALITY / AMORALITY у просторі сучасної прози.

Підкреслюючи **практичну цінність** роботи, вважаю за необхідне вказати на доцільність використання одержаних результатів для викладання згаданих авторкою курсів стилістики англійської мови, стилістики, спецкурсів з когнітивної семантики, журналістики, соціолінгвістики та кіномистецтва. Основні положення дисертації слугуватимуть підґрунтям для подальших наукових розробок студентів та аспірантів у галузях когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології.

Системний підхід до досліджуваного матеріалу, вибраний рівень та аспекти аналізу визначили **побудову** дисертації, яка є логічною та чіткою. Робота має типову **структуру** і складається із вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, у яких послідовно й аргументовано доводяться ключові положення дослідження, базуючись на інтегрованому авторському підході до осмислення проблеми аналізу концептуальної структури бінарної опозиції. Слід відзначити залучення релевантного

методологічного апарату, гармонійне поєднання застосованих методів дослідження, коректність посилань на джерела теоретичного та ілюстративного матеріалу, виваженість висновків і використання для їх обґрунтувань адекватного стилю викладення, а також необхідної кількості схем і рисунків, що наочно демонструють здобуті результати.

Оформлення дисертації повністю відповідає вимогам.

У першому розділі «Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження бінарного концепту MORALITY / AMORALITY у сучасній американській прозі та скриптах ток-шоу» узагальнено трактування моральності та аморальності у міждисциплінарному контексті, а також розкрито існуючі підходи до вивчення досліджуваного бінарного концепту у сучасній лінгвістиці. Заслуговує схвалення детальний та чіткий опис розробленої комплексної методики.

У другому розділі «Реалізація бінарного концепту MORALITY / AMORALITY у сучасній американській художній прозі» запропоновано модель досліджуваного бінарного концепту, зокрема польової організації його поняттєвого та образно-асоціативного шарів. Другий розділ характеризується детальністю та послідовним викладом матеріалу. Ретельний лексикографічний аналіз, глибина аналізу засобів вербалізації бінарного концепту MORALITY / AMORALITY у вдало підібраних текстових фрагментах сучасної американської прози, а також авторсько-індивідуальне розуміння концепту уможливили формулювання чітких та оригінальних висновків. Логічним, на наш погляд, було б об'єднання підрозділів 2.2 та 2.3 для опису польової структури поняттєвого шару бінарного концепту.

У третьому розділі «Вербалізація бінарного концепту *МОРАЛЬНІСТЬ / АМОРАЛЬНІСТЬ* у сучасних американських ток-шоу» розкрито мовно-комунікативні характеристики сучасних американських ток-шоу та особливості репрезентації в них уявлень про моральність та

аморальність. Крім того, визначено художні засоби вираження предметно-логічного значення та асоціативно-образної складової бінарного концепту MORALITY / AMORALITY. Численні схеми, які деталізують вираження асоціативно-образного аспекту складової бінарного концепту MORALITY / AMORALITY та графічне представлення отриманих результатів полегшує сприйняття інформації. Водночас бажано було б більше уваги приділити прагматичним засобам вираження досліджуваного бінарного концепту.

Загальні висновки надають підстави стверджувати, що поставлена мета досягнута, а сформульовані на початку роботи завдання виконані. Концептуально-завершена праця дисертантки вирізняється логічністю та аргументованістю викладених положень, чіткістю та виваженістю структури.

Зміст автореферату засвідчує належний науковий рівень дослідження та є **ідентичним** основним положенням дисертації. Основні положення дисертації відображені у 9 одноосібних публікаціях, п'ять з яких надруковано у наукових фахових виданнях України, три у тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях й одній статті, опублікованій у зарубіжному виданні.

Підкреслюючи актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість та достовірність висновків, сформульованих у дисертації, належний рівень її виконання, вважаємо необхідним звернути увагу на деякі моменти, що надають підстави для дискусії та висловити деякі зауваження рекомендаційного характеру.

1. У другому розділі дисертантка виділяє чотири антиномічні риси бінарного концепту MORALITY / AMORALITY на основі дослідження характеристик та властивостей категорій та на с. 72-74 аналізує вдало підібрані приклади (по одному до кожної антиномічної риси). Бажано було

б надавати декілька прикладів для всебічної ілюстрації кожної риси, наприклад, як це зроблено на с. 75-76.

2. У підрозділі 2.2 запропоновано ретельний аналіз польової структури поняттєвого шару бінарного концепту MORALITY / AMORALITY та виділено спільні мікрополя. На с. 96 зазначено, що у структурі мікрополя «Honesty / чесність» в художніх текстах виділено значення *truth, straightforward, accuracy*. На с. 109 окремо описано мікрополе «Truth / правда» і зазначено, що поняття правди вербалізовано лексичними одиницями *faith, certainty*. Цікаво було б дізнатися, чи перетинаються ці два мікрополя і чи є схожі приклади у структурі інших полів.

3. У третьому розділі Олександра Сергіївна виокремлює комунікативні стратегії і тактики для вербалізації бінарного концепту MORALITY / AMORALITY у сучасних американських ток-шоу. Так, на початку розділу узагальнено існуючі визначення понять комунікативна стратегія та комунікативна тактика. У пунктах 3.4.1 та 3.4.2 розкрито комунікативні тактики і стратегії вербалізації складової MORALITY та AMORALITY відповідно. Під час прочитання роботи складається враження, що немає чіткого розмежування понять комунікативна стратегія і комунікативна тактика (наприклад, на с. 190 зазначено комунікативну стратегію заперечення та комунікативну тактику заперечення). Тому виникає питання, чи дисертантка відокремлює ці два терміни, чи використовує їх як синонімічні. Крім того, не зовсім зрозуміло, чи зазначене на с. 197 «використання лексико-стилістичного потенціалу художніх засобів» є комунікативною стратегією чи тактикою.

Наведені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи. Викладене дає всі підстави вважати, що дисертаційна робота виконана на належному науково-методичному рівні, є самостійним, оригінальним та завершеним дослідженням. Встановлені структурні

особливості бінарного концепту MORALITY / AMORALITY та засобів його вербалізації у сучасній американській художній прозі та скриптах ток-шоу відзначаються новизною та мають суттєве значення для подальшого розвитку лінгвоконцептології.

На підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом та публікаціями авторки за темою рецензованої роботи вважаю, що дисертаційна робота Коломійчук Олександри Сергіївни «Бінарний концепт МОРАЛЬНІСТЬ /АМОРАЛЬНІСТЬ у просторі сучасної американської прози та ток-шоу» виконана на належному науково-методичному рівні та **відповідає** «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 24.07.2013, № 567, зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 1159 від 30.12.2015 та № 607 від 15.07.2020, а її авторка, Коломійчук Олександра Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Чорноморського національного університету

імені Петра Могили

Міністерства освіти і науки України

Ю.В. Стодолінська

Підпис засвідчую

Вчений секретар



В. О. Чорна